

Sofia Virta vihr ym.

Kirjallinen kysymys saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikön UVJA:n rahoituksen turvaamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikön UVJA:n rahoitus on katkolla ja toiminta on vaarassa loppua kokonaan. Asia kaipaa ratkaisua pian, sillä ilman uutta pikaista rahoituspäätöstä joutuu yksikkö aloittamaan toiminnan alasajon käytännössä jo tänä keväänä. Tämä on kestämaton tilanne saamelaisille tilanteessa, jossa totuus- ja sovintokomissioprosessin myötä saamelaisiin kohdistuneita ihmisoikeusloukkauksia ja traumaattisia asioita on vihdoin alettu systemaatisemmin käsitellä. Näiden asioiden käsittelyyn ei tässä tilanteessa olisi enää saamenkielistä psykososiaalista tukea tarjolla. Saamenkielisen ja saamelaiskulttuurin mukaisen psykososiaalisen tuen tarve ei rajoitu totuus- ja sovintokomission työn päättymiseen. Ratkaisu toiminnan turvaamiseksi on löydettävä mahdollisimman nopeasti, jotta varmistetaan saamelaisyhteisön luottamus palvelun jatkumiseen ja mahdollistetaan nykyisten työntekijöiden jatkaminen yksikön palveluksessa.

Saamelainen psykososiaalisen tuen yksikkö perustettiin vuonna 2022 tukemaan saamelaisten ja Suomen valtion välistä totuus- ja sovintokomissioprosessia. Yksikkö tarjoaa helposti saavutettavia, matalan kynnyksen mielenterveys- ja tukipalveluita sekä tekee kriisityötä kaikilla Suomessa puhuttavilla saamen kielillä sekä suomeksi. Sen toiminnassa on lisäksi kehitetty edelläkävijämäisiä, saamelaiskulttuuriin soveltuvia työ- ja toimintamalleja.

Erillisen yksikön perustaminen totuus- ja sovintoprosessin ajaksi on ollut tarpeellista, koska sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä ei ole pystynyt vastaamaan saamelaisten mielenterveyden palvelutarpeisiin. Oman psykososiaalisen tuen yksikön myötä palvelut ovat parantuneet merkittävästi — palvelu on rakennettu saamelaisista lähtökohdista ja sitä on ollut tarjolla kolmella saamen kielellä ja suomeksi. Yksikön henkilöstön osaamista on vahvistettu lisäkoulutuksin ja tämän osaamisen on säilyttävä jatkossakin saamelaisyhteisön käytössä.

Jos toiminnalle ei varata riittävää lisärahoitusta, uhkaavat saamelaiset jäädä vaille asianmukaisia mielenterveyden palveluita. Erityisesti inarin- ja koltansaamenkielisten palvelujen tulevaisuus on uhattuna ilman omaa yksikköä. Saamelaiset ovat Lapin hyvinvointialueella vähemmistössä eivätkä voi vaikuttaa palvelujen suunnitteluun ja toteuttamiseen riittävästi. Lakiin on kirjattu asiakkaan oikeus käyttää palveluita saamen kielellä, mutta siitä huolimatta palvelut toteutuvat edelleen heikosti ja sattumanvaraisesti. Lapin hyvinvointialue ei myöskään vastaa muiden hyvinvointialueiden alueilla asuvien saamelaisten palveluista.

Kirjallinen kysymys KK 16/2026 vp

Sekä Saamelaiskäräjät että totuus- ja sovintokomissio ovat painottaneet, että yksikön toiminnan jatkuvuus on turvattava. Myös YK:n totuuden, oikeuden ja hyvityksen erityisraportoiija Fabian Salvioli on suositellut, että yksiköstä tehdään pysyvä ja että sen resurssit varmistetaan riittäviksi. Palveluntarve on pitkäkestoinen ja koko maan laajuinen, eikä se liity vain totuus- ja sovintokomission toimikauteen.

Suomen hallitus on sitoutunut turvaamaan saamenkielisten sote-palvelujen turvaamiseksi ja kehittämiseksi osoitetun määrärahan jatkumisen sellaisenaan koko hallituskauden ajan. Lupa määrärahan jatkuvuudesta näkyy myös julkisen talouden suunnitelmassa.

Saamenkieliset ja kulttuurinmukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut toteutuvat eri selvitysten mukaan heikosti. Suomi on saanut useita suosituksia ihmisoikeuksien toimeenpanoa valvovilta elimiltä parantaa saamenkielisten sote-palvelujen saatavuutta.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo varmistaa rahoituksen saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikön UVJA:n toiminnan jatkumisen turvaamiseksi?

Helsingissä 10.2.2026

Sofia Virta vihr
Tiina Elo vihr
Inka Hopsu vihr
Oras Tynkkynen vihr
Lotta Hamari sd